

מתחבר אל הבריות שהם העולם, ואם דבר זה הוא לויה שלו, כל שכן כאשר יתחבר אל התורה שהיא סדר כל העולם ובה נמצא הכל, שיש לו לויה גמורה שמתחבר אל העולם ואינו נבדל ממנו שיהיו שולטין בו הפגעים ודבר זה מבואר. ולכך אמר אחריו, אם יש לאדם חולה בגופו שכל אשר הוא חולה יוצא מן הסדר, יעסוק בתורה שהיא סדר העולם, ואז האדם אשר היה מקבל חולי שהוא שנוי יחזור אל הסדר שהוא בריאותו. ואמר עוד חש בראשו וכו', כי כאשר יבא שנוי לגוף כמו כל הדברים שהם שנויים בגוף, על ידי התורה שהיא סדר העולם מחזרת את הגוף שהיה בו שנוי אל סדר שלו. כי אל סדר התורה נמשך הכל כמו שאמרנו. ומה שאמר הראש בפני עצמו, מפני שהראש שם השכל והוא קרוב אל התורה בעבור חשיבת הראש, הוא ראשון וקודם לקבל רפואה על ידי התורה ולפיכך אמר בראשון חש בראשו יעסוק בתורה. ואמר אחר כך חש בגרונו יעסוק בתורה, הגרון הוא למטה מן הראש אשר שם השכל, והגרון יוצא ממנו הדבור, והגרון כלי אל שכל הדברי והוא למטה מן שכל עיוני, ואמר כי אף בזה אם יעסוק בתורה ימשוך לו על ידי התורה רפואה אף כי הוא יותר רחוק מן השכל. ואמר עוד חש בבני מעיו, האבר הזה הוא למטה מן הגרון, כי הגרון שם הדבור השכלי, ובני מעיים כמו ריאה ולב הם כלים לחיים ולכך הם למטה מן הגרון ששם השכל הדברי, ואפילו הכי על ידי התורה מקבל רפואה והויה מן השם יתברך. ואמר חש בעצמותיו יעסוק בתורה, העצמות הם למטה מהם, שאינם כמו בני מעיים שהם כלי ומשכן לרוח חיים, אבל אלו הם בנין האדם שעליו נבנה האדם, ואמר שגם העצמות מקבלים רפואה והויה על ידי התורה מן השם יתברך. ואמר אח"כ חש בכל גופו, אע"ג שהוא רחוק יותר עד שאין דבר נתלה בו כלל, כי אין דומה שאר הגוף לעצמות כי הם בנין האדם, עד כי אם יש שנוי בכל דבר, התורה של אדם שהיא סדר העולם ואחריה ימשך העולם היא מחזרת האדם אל סדר שלו. והנה התחיל בראש שהוא יותר ראשון ויותר קדום לקבל הויה ורפואה מן השם יתברך, ואחר כך הזכיר הגרון שהוא למטה הימנו, ואחר כך בני מעיים, ואחר כך העצמות,

ואחר כך כל גופו, כי כל אחד ואחד לפי מעלתו הוא קודם לקבל חיים מן השם יתברך, ואמר כי ב"ו נותן סם לחבירו, כי מפני שאי אפשר שלא יהיה לאותו סם איכות, או שהוא קר או שהוא חם וכיוצא בזה מן האיכות, ואם הסם ההוא קר אז מזיק לאברים הקרים ואם הוא חם מזיק לאברים החמים כי לא ימלט הסם ההוא מן איכות. אבל התורה היא רפואה כללית, כי אין בתורה איכות רק כי היא שכל אלהי עליון, ובשביל כך התורה היא סם חיים ורפואה אל הכל. וכמו שהתורה היא רפואה לאדם מן חסרון, כאשר האדם היה מקבל שנוי, התורה מחזרת אותו אל הסדר אשר הוא חסרון לאדם, כי בתורה נברא העולם ובה סדר השם יתברך הכל כסדרו הראוי לו כמו שהתבאר, לכך על ידי התורה הוא חוזר אל סדר הראוי, ומפני שבתורה נברא העולם, לכך כאשר יש חסרון בבריאה יושלם על ידי התורה שהיא רפואת כל הגוף. ויש לפרש כי המאמר הזה ר"ל, כמו שהתורה מחזרת חולי הגוף אל הסדר כמו שהתבאר, כך התורה מחזרת אנשי חולי הנפש אל הסדר, אף אם יש בהם חולי הנפש התורה היא מחזרת הכל אל סדרו. וחולי הנפש כאשר האדם יש לו חסרון בשכלו ובמחשבתו והחטא במחשבה הוא בכמה דברים, ועוד יש חולי הנפש בכח הדברי שהוא למטה מן השכלי כאשר ידוע, ועוד יש חולי הנפש בכחות הגוף של אדם שמהם התאווה והקנאה וכל הדברים אשר מהם החטא, ועוד יש חולי הנפש במעשה דהיינו פעולת החטא בעצמו. וכנגד זה אמר חש בראשו יעסוק בתורה, כי בראש המחשבה והתורה היא רפואת חולי הנפש הזה. ואמר חש בגרונו יעסוק בתורה, נגד הדבור שהוא בגרון וגם התורה רפואה לחולי הזה. ואמר עוד חש בבני מעיו יעסוק בתורה שני רפאות תהי לשרך, פירוש בני מעיו שבהם לב וכבד אשר הם כחות התאווה והקנאה וגם כן התורה רפואה לחולי הנפש הזה. ואחר כך אמר חש בעצמותיו יעסוק בתורה, העצמות הם כלים שעל ידיהם המעשה, כי הבשר בלבד אין פועל המעשה, אבל המעשה אשר יעשה על ידי העצמות שהם קשים וחזקים על ידם המעשה, והתורה גם כן רפואה לחולי הנפש הזה. כי כאשר יוצא האדם

מן הסדר בשנוי אשר יש לו במחשבותיו מחשבת עבודה זרה או קנאה בלב אשר בו הקנאה, והתאווה מן הכבד וכמו שידוע, וגם דבר זה התורה מחזיר אותו אל הסדר. ואחר כך אמר, כמו שהתורה רפואה אל חולי הנפש להחזיר חולי הנפש אל הסדר, כך התורה היא רפואה לגוף, ולכך אמר חש בכל גופו יעסוק בתורה, ולכך לא כלל האברים המיוחדים דהיינו הראש והגרונ ובני מעיים והעצמות, במה שאמר חש בכל גופו, רק כי אלו אברים חולי הנפש תלוי בהם, ואחר כך זכר חש בכל גופו כנגד הגוף, שהתורה היא רפואת הנפש והגוף. וכל זה מפני כי היא סדר ושמירת הכל, ולכך העוסק בתורה אין ראוי שיהיה נמצא שנוי כלל:

ובפרק היה נוטל (סוטה כ"א ע"א) את זו דרש רבי מנחם בר רבי יוסי כי נר מצוה ותורה אור תלה הכתוב את המצוה בנר ואת התורה באור לומר לך מה נר אינו מגין אלא לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה ומה אור מגין לעולם אף תורה מגינה לעולם ואומר בהתהלך תנחה אותך בעולם הזה בשכבך תשמור עליך זה מיתה והקיצות היא תשיחך לעולם הבא משל לאדם שהיה מהלך בדרך באישון לילה ואפילה ומתירא מן הקוצים ומן הברקנים ומן הפחתים ומחיה רעה ומן הלסטים ואינו יודע באיזה דרך מהלך נודמנה לו אבוקה של אור ניצול מן הקוצים ומן הברקנים ומן הפחתים ועדיין מתיירא מחיה רעה ומן הלסטים ואינו יודע באיזה דרך מהלך כיון שעלה עמוד השחר ניצול מחיה רעה ומן הלסטים ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך כיון שהגיע לפרשת דרכים ניצול מכלם. ביאור דבר זה כי התורה היא שכלית, וכל דבר שהוא שכלי אינו נופל תחת הזמן, ולפיכך אמרו שהתורה מגינה לעולם, כמו שראוי אל דבר שאינו תחת הזמן אשר אין לו שנוי, אבל המצוה מגינה לזמן, מפני שהיא על ידי מעשה הגוף כמו שהתבאר, והגוף יש לו התלות ושייכות בזמן, ולפיכך אין המצוה מגינה כמו כל דבר שהוא גשמי שהוא נופל תחת הזמן ויש לו הפסק. ואמר בהתהלך וכו', כבר אמרנו כי התורה שהיא סדר העולם, ודבר שהוא סדר ושמירה הוא שומר אותו מן הפסד, ולכך אמר שאם יהיה עוסק בתורה

ידע שיהיה נשמר מן ההפסד כמו שהתורה סדר וקיום הכל, ולכך אמר בהתהלך תנחה אותך, ר"ל כי בעולם הזה נקרא האדם הולך שאין האדם בעל הנחה וכלל ואפשר שיעשה דבר עד שיבא לידי אבוד, ולכך התורה שהיא סדר המציאות שומרת אותו ומוליכה אותו שלא יבא לידי העדר, ולאחר מיתה שהוא זמן הפסד, היא שומרת על האדם מן הפסד ונותן לו המציאות. ולעולם הבא שיחזור האדם לחיים, היא נותנת לאדם החיים שנאמר והקיצות היא תשיחך, שהיא נותנת לאדם השיחה שהוא הדבור, אבל המתים נקראים יורדי דומה שאין בהם הדבור, כל זה מפני שהתורה היא סדר המציאות, ולכך שומרת אותו מן ההפסד ונותן לו המציאות וההויה בכל אלו שלשה זמנים אשר אמרנו, ושומרת אותו מן ההפסד על ידי שדבק בתורה. והביא משל זה וכו' פירוש זה, כי כאשר הוא חושך ואפילה אז האדם הולך אל הקוצים ואל הפחתים מעצמו ונאבד, אבל כשיש לו אבוקה אינו ירא שיהיה הולך אל הפחתים ואל הברקנים. אבל מכל מקום אפשר כי יבואו עליו חיות רעות ולסטים אף שהוא לא ילך אליהם, וכשהוא יום אז מסולק מן הכל שאין שולטין אלו דברים ביום. וכן האדם שהוא בעולם הגשמי החשוך ואינו שכלי, לכך האדם מצד עצמו הולך אל הרע שאינו יודע לשמור עצמו, וכאשר אוחו במצות התורה שמצות התורה נקראו נר ונותנות מציאות לאדם ושומרות אותו מן הרע אשר הוא מפאת האדם עצמו, כמו זה שיש בידו אבוקה שהוא נשמר מן הפחתים והברקנים שלא ילך לשם מצד עצמו. אבל האבוקה אינה מצלת אותו מן הפגעים הרודפים אחריו ודבר זה נקרא הצלה, וכן אין בכח המצוה להציל אותו מפגעים הרודפים אחריו. אבל כאשר עוסק בתורה, דבר זה נקרא אור והאור הוא יום כמו שנאמר (בראשית א') ויקרא י"י לאור יום, וכמו שביום לא נמצאו המזיקים שאינם שולטים רק בלילה, כך כאשר עוסק בתורה יש לו אור שאין נמצא בו המזיקים הרודפים אחר האדם והתורה מצלת אותו מן הפגעים אשר רודפים אחר האדם להפסיד אותו. ואמר שעדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך, כי אף שיש לו התורה אין זה מעמידו על הדרך אשר הוא נוכח השם